

3. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств: стратегічний підхід : монографія / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 294 с.
4. Воронкова А.Є. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : монографія; 2-е изд. / А.Є. Воронкова. – Луганск : ВНУ им. В. Даля, 2004. – 320 с.
5. Забелин П.В. Основы стратегического управления / П.В. Забелин, И.К. Моисеева. – М. : Информационно-внедренческий центр "Маркетинг", 1998. – 195 с.
6. Кирчата І.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства в глобальному середовищі: монографія / І.М. Кирчата, Г.В. Поясник. – Харків: ХНАДУ, 2009. – 160 с.
7. Рахимова Г.С. Конкурентный потенциал и конкурентная стратегия в совокупности отношений конкурентоспособности [Текст]: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01 / Рахимова Гузель Салихзяновна. – Казань, 2003. – 150 с.
8. Гудзинський О.Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств (теоретико-методологічний аспект) : монографія / О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир, Т.О. Гуренко. – К.: ІПК ДСЗУ, 2010. – 212 с.
9. Фасхiev Х.А. Как измерить конкурентоспособность предприятия? / Х.А. Фасхiev // Маркетинг в России и за рубежом. – 2003. – № 4 (36) . – С. 53-69.
10. Попов Е.В. Рыночный потенциал предприятия / Е.В. Попов. – М. : ЗАО "Издательство "Экономика", 2002. – 559 с.
11. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.
12. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень / О.В. Кустовська. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 124 с.

УДК 65.012:631.11

Нідзельська Т.Л.,
аспірант* кафедри менеджменту ім. Й.С. Завадського
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. В сучасних умовах ведення сільського господарства актуальність удосконалення формування стратегічного потенціалу підприємств посилюється через необхідність вирішення низки економічних і соціальних проблем. Однією з найвагоміших є проблема забезпеченості та ефективності використання ресурсів і вивчення їх властивостей. Для стійкого функціонування сільськогосподарських підприємств і досягнення успіху необхідне раціональне використання власного потенціалу і визначення можливостей, які відкривають йому доступ до зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед теоретичних досліджень, які висвітлюють стратегічний потенціал підприємства та особливості його формування і використання, слід визначити наукові роботи зарубіжних та вітчизняних вчених, а саме Л. Абалкіна, В. Архангельського, К. Воблого, А. Воронкова, О. Гудзинського, І. Ігнат'єва, Н. Ізмайлова, І. Отенка, С. Хамніча, А. Бородіна, А. Когана, І. Ансоффа, М. Портера та ін. Аналіз публікацій з проблеми формування стратегічного потенціалу дає можливість виявити її недостатнє теоретичне обґрунтування, особливо на рівні сільськогосподарських підприємств.

Постановка завдання. Мета статті – поглиблення теоретико-методологічних засад формування стратегічного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Матеріальною основою забезпечення динаміки соціально-економічного розвитку сільськогосподарського підприємства є його потенціал, кількісні і якісні характеристики якого відображають упорядковану сукупність ресурсів підприємства, що включають матеріально-технічні, фінансові і нематеріальні активи. Закономірним результатом використання потенціалу підприємства є, насамперед, створення якісно нових основних виробничих

*Науковий керівник: Гудзинський О.Д. – д.е.н., професор

фондів як перспективних інвестиційно-технологічних систем, що дають високу віддачу, у тому числі соціальну, якщо вони стають органічною частиною інтенсифікації відтворювального процесу. Реалізація потенціалу здійснюється не тільки в процесі створення капіталу у формі основних виробничих фондів, але й при утворенні специфічних ресурсів (наприклад, «людського капіталу», інформатизації). При цьому змінюється соціально-економічний базис виробництва, а також економічні інтереси його учасників. Насамперед його класична схема доповнюється ще одною фазою – науково-технічною підготовкою виробництва [8].

Потенціал у економічній літературі розглядається з позицій загального і функціонального підходів. В економічній енциклопедії потенціал трактується як «наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети» [7]. Л.І. Абалкін вважає, що потенціалом є узагальнена кількість ресурсів [1]. І.І. Лукінов розуміє під потенціалом підприємства кількість і якість ресурсів, якими володіє та чи інша господарська система [9]. І.П. Отенко розкриває сутність поняття «потенціал», як діалектичну єдність можливостей, процесів їх реалізації, здібностей працівників підприємства пізнавати та створювати можливості, інтегруючи в процесі і в часі процеси трансформації всіх видів ресурсів для виробництва матеріальних благ і послуг [10]. О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир потенціал організації розглядають через здатність останньої та її системи менеджменту як відкритої соціально-економічної системи упереджувально формувати збалансований комплекс можливостей (конкурентних переваг) по задоволенню потреб споживачів та виконання зобов'язань перед суб'єктами за інтересами згідно обраних сегментів ринку, забезпечення сталого стратегічного розвитку суб'єктів діяльності, їх конкурентоспроможності, здатності до завчасної адаптації щодо змін у зовнішньому середовищі [4].

Визначаючи поняття «потенціал підприємства», особливу увагу треба звертати на перспективні можливості розвитку для забезпечення конкурентоспроможності. З огляду на це, на чільне місце висувається поняття стратегічного потенціалу як граничних можливостей з досягнення глобальних і локальних стратегічних цілей у відповідних умовах зовнішнього середовища [3].

З позицій стратегічного управління, потенціал підприємства формується на основі системи взаємодії інтересів та зобов'язань сторін, що створює умови для пошуку можливостей розвитку підприємства [11].

«Ключовою» для підприємства може бути тільки така діяльність, яку воно здатне виконувати ефективніше, ніж конкуренти. Отже, потенціал підприємства визначає, якою діяльністю воно може успішно займатися, а від чого йому потрібно відмовитися. Для забезпечення відновлюваності процесів виробничо-господарської діяльності підприємства його потенціал повинен постійно відтворюватися на новій конкурентоспроможній основі [5].

Стратегічний потенціал – це відповідність і достатність ресурсів і компетенцій організації для розробки та реалізації стратегії, що зміцнює її конкурентну позицію. Це визначення ґрунтується на ресурсному погляді на стратегію, який припускає, що стратегічний розвиток фірми визначається наявністю та якістю наявних ресурсів – матеріальних, людських (навички та здібності персоналу) і нематеріальних (ноу-хау, гудвіл тощо).

Наявність та якість ресурсів і компетенцій (тобто, здібностей, умінь робити будь-що) істотним чином обумовлює й індивідуалізує конфігурацію можливих напрямків стратегічного розвитку організації [2].

Рівень стратегічного потенціалу підприємства визначається: потенційними можливостями підприємства – його власним ресурсним забезпеченням та ресурсами зовнішнього середовища; збалансованістю стратегічного потенціалу та його адаптованістю до обраних стратегій розвитку підприємства; здатністю менеджменту підприємства сформувати упереджувальну систему управління стратегічним розвитком господарюючої структури та її потенціалом. Від рівня сформованості останньої, її рухомості, організаційної гнучкості залежатиме стратегічний динамічний розвиток соціально-економічної системи [4].

Формування потенціалу підприємства – це процес ідентифікації та створення спектра підприємницьких можливостей, їх структуризації та побудови певних організаційних форм для стабільного розвитку та ефективного відтворення. Процес формування потенціалу підприємства повинен враховувати його стан (минулий – дійсний – перехідний – майбутній) та бути нерозривно пов'язаним із формулюванням місії й цілей діяльності підприємства.

Стратегічний потенціал підприємства передбачає його розвиток на тривалому часовому проміжку, що неминуче пов'язано із здійсненням перспективних інвестиційних проектів, віддача від яких очікується за певний, як правило, доволі тривалий період часу [5].

Основною метою формування стратегічного потенціалу підприємства є забезпечення ефективніших шляхів використання ресурсів і резервів підприємства з метою максимально ефективно реалізації його стратегії на всіх етапах розвитку. У процесі реалізації цієї мети процес формування стратегічного потенціалу підприємства спрямований на вирішення низки основних завдань, зокрема:

- забезпечити високі темпи економічного розвитку підприємства у збалансованій єдності з соціальними і екологічними факторами в рамках розробленої стратегії і реалізації довгострокових стратегічних цілей підприємства;

- забезпечити виконання зобов'язань перед суб'єктами за інтересами;
- прагнення до одержання максимальних прибутків від господарсько-економічної діяльності;
- забезпечити мінімізацію витрачених ресурсів на основі максимального використання власних резервів, зниження ресурсовитрат і застосування ресурсозберігаючих технологій;
- забезпечити мінімізацію економічних ризиків з метою обмеження фінансових втрат;
- забезпечення стабільності функціонування й стійкості підприємства.

При формуванні стратегічного потенціалу підприємства необхідно виходити з того, що його структура характеризує собою визначену взаємозалежну сукупність його локальних потенціалів, тобто потенціалів кожного виду ресурсів, які забезпечують максимально ефективну реалізацію довгострокових цілей і стратегічних напрямів розвитку підприємства [6].

Висновки з даного дослідження. Вирішення проблеми формування стратегічного потенціалу може значно вплинути на подолання негативних явищ ринкових відносин. Формування стратегічного потенціалу визначає характер стратегічних рішень і, тим самим, впливає на стратегічне управління на підприємстві. Специфіка формування потенціалу залежить від багатьох чинників: організаційно-правової форми підприємства, його розміру, форми власності, галузевої належності, рівня кооперації тощо.

Література

1. Абалкин Л.И. Диалектика социалистической экономики / Л.И. Абалкин. – М. : Мысль, 1981. – 351 с.
2. Васильева В.В. Стратегический потенциал организации через призму ресурсного подхода к стратегии [Электронный ресурс] / В.В. Васильева // Государственное управление. Электронный вестник. – 2009. – Выпуск № 20. – Режим доступа: http://e-journal.spa.msu.ru/20_2009Vasilyeva.html.
3. Гавва В.Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання : навч. посіб. / В.Н. Гавва, Е.А. Божко. – К. : Центр навч. літ., 2004. – 235 с.
4. Гудзинський О.Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств (теоретико-методологічний аспект) : монографія / О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир, Т.О. Гуренко. – К. : ІПК ДСЗУ, 2010. – 212 с.
5. Довбенко В.І. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посібник / В.І. Довбенко, В.М. Мельник. – 2-ге вид., випр. і доп. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 232 с.
6. Довгань Л.Є. Стратегічне управління : навч. посіб. / Л.Є. Довгань, Ю.В. Каракай, Л.П. Артеменко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.
7. Економічна енциклопедія України (у 3-х томах) / за ред. С.В. Мочерного. – Київ: Видавничий Центр „Академія”, 2001. – Т. 2. – 861 с.
8. Калінеску Т.В. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток : монографія / Т.В. Калінеску, Ю.А. Романовська, О.Д. Кирилов. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 272 с.
9. Лукинов И. Аграрный потенциал: исчисление и использование / И. Лукинов, А. Онищенко, Б. Пасхавер // Вопросы экономики. – 1988. – № 1. – С. 12-21.
10. Отенко И.П. Методологические основы управления потенциалом предприятия / Отенко И.П. – Харьков: Изд-во ХНЭУ, 2004. – 216 с.
11. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібник / Добикіна О.К. та ін. – К. : Центр навч. літ., 2007. – 208 с.